

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут культури і мистецтв
Кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства

**Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр»**

**методичні рекомендації для студентів
спеціальності 024 Хореографія**

Суми
Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка
2020

УДК 378.046-021.68:793.3.071.2] (072.057.875)

К 32

Рекомендовано до друку вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (протокол № 11 від 25 травня 2020 р.)

Укладачі: канд. мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка **Енська О. Ю.**
ст. викладач кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка **Максименко А. І.**

канд. пед. наук, ст. викладач кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка **Ткаченко І. О.**

Рецензенти: **Гнатюк Л. А.** – канд. мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського.

Благова Т. О. – канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

К 32 Кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «Магістр»: методичні рекомендації для студентів спеціальності 024 Хореографія / [уклад.: О. Ю. Енська, А. І. Максименко, І. О. Ткаченко]. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – 59 с.

Методичні рекомендації містять загальні положення про порядок визначення тем кваліфікаційних магістерських робіт, вимог до порядку викладання матеріалу та її структурних елементів.

У роботі розглянуто особливості підготовки, написання та захисту кваліфікаційної магістерської роботи спеціальності 024 Хореографія. У публікації надано методичні рекомендації для студентів, наукових керівників та рецензентів за даним напрямом підготовки, які спрямовані на забезпечення методологічної, теоретичної та практичної підготовки до виконання наукових досліджень, захисту та оцінки кваліфікаційної магістерської роботи на державних іспитах.

УДК 378.046-021.68:793.3.071.2] (072.057.875)

© Енська О. Ю., Максименко А. І., Ткаченко І. О., 2020

© Вид-во СумДПУ імені А. Макаренка

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
1. Загальні положення.....	5
2. Порядок визначення і затвердження тематики кваліфікаційних робіт.....	7
3. Науковий керівник, консультант.....	8
4. Права і обов'язки студента.....	9
5. Організаційні етапи виконання кваліфікаційної роботи.....	10
6. Контроль за виконанням кваліфікаційної роботи.....	11
7. Запобігання випадків академічної недоброчесності.....	11
РОЗДІЛ II. СТРУКТУРА ТА МЕТОДИКА НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	15
РОЗДІЛ III. ВИМОГИ ТА ПРАВИЛА ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	28
РОЗДІЛ IV. ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	35
РОЗДІЛ V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	45

ВСТУП

Магістр – це освітній ступінь фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув глибокі спеціальні знання та вміння інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та впровадження нових знань в навчальний процес для розв’язання проблемних професійних завдань в певній галузі народного господарства. Магістр з хореографії – це найвищий освітній ступінь вищої освіти, що відображає її спрямованість на науково-дослідну і науково-педагогічну, балетмейстерську, організаційно-управлінську діяльність у сфері хореографії, наявність умінь і навичок творчої роботи, що необхідне на сучасному етапі підготовки хореографа.

Кваліфікаційна робота є випускною кваліфікаційною роботою наукового змісту, що виконується студентом самостійно під керівництвом наукового керівника та захищається перед Державною екзаменаційною комісією. Тому, основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Кваліфікаційна робота студента спеціальності 024 Хореографія повинна представляти собою самостійне завершене дослідження, як правило, теоретичного характеру, у якому вирішуються актуальні питання у галузі культура і мистецтво.

Зміст роботи можуть складати результати теоретичних досліджень, розробка нових методів і методичних підходів до вирішення наукових проблем, а також розв’язання завдань практичного характеру. Вона повинна відповідати актуальним завданням сьогодення і розвитку науки і практики в галузі культура і мистецтво. У методичних рекомендаціях розкриваються зміст та організаційні основи написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи.

Методичні рекомендації розроблені на основі чинних Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», нормативних документів Міністерства освіти і науки України, Положення про організацію освітнього процесу, Положення про кваліфікаційну роботу та Положення про екзаменаційну комісію Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

РОЗДІЛ I

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Загальні положення

Відповідно до стандартів вищої освіти, кваліфікаційна магістерська робота – один із видів підсумкової атестації студентів, яка є самостійною науково дослідницькою роботою, що узагальнює результати теоретичної та практичної підготовки у рамках нормативної і варіативної складових освітніх програм підготовки фахівців другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Захист кваліфікаційної роботи є формою контролю набутих студентом інтегрованих знань, умінь, навичок та інших компетентностей, які визначені програмними результатами навчання за певною освітньою (освітньо-науковою чи освітньо-професійною) програмою.

Кваліфікаційна робота має включно індивідуальний характер, дає можливість виявити ступінь та рівень наукової підготовки студента з чітко означеного фаху. Виконання кваліфікаційної роботи та її захист перед екзаменаційною комісією є перевіркою підготовки фахівця до самостійної діяльності зі спеціальності 024 Хореографія, його здібностей самостійно аналізувати стан проблем у галузі культура і мистецтво. Кваліфікаційна робота містить результати дослідження або інноваційного проекту, присвяченого розв'язанню складної задачі або проблеми в сфері хореографії, що характеризується невизначеністю умов та вимог. Робота повинна характеризуватися концептуальною єдністю змісту.

Метою підготовки кваліфікаційної роботи зі спеціальності 024 Хореографія є поглиблення студентом фахових теоретичних і практичних знань, вироблення умінь застосовувати їх при розв'язанні конкретних практичних завдань; сприяння пошуку сучасних наукових досягнень у сфері хореографічного мистецтва; виявлення ступеня підготовленості випускника до самостійної професійної діяльності.

Кваліфікаційна робота, яка виконується студентом на завершальному етапі фахової підготовки і є однією з форм виявлення теоретичних і практичних знань, умінь їх застосовувати для виконання конкретних завдань.

Кваліфікаційна робота має бути закінченою розробкою актуальної наукової (науково-практичної) проблеми.

Кваліфікаційна робота повинна:

- мати новизну, виконуватись на рівні сучасних досягнень науки і технологій;
- мати спрямування на вирішення практичних завдань майбутньої професійної діяльності;
- стимулювати студентів до творчого пошуку нових пріоритетних наукових рішень;
- вимагати опрацювання спеціальної наукової і методичної літератури (джерел інформації);
- передбачити вибір оптимальних рішень на основі застосування новітніх інформаційних технологій;
- узгоджуватися з планами наукових досліджень керівника та кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства.
- узагальнювати і розвивати науково-дослідницькі умінь студента [13].

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які:

- повністю виконали навчальний план у частині теоретичної та практичної підготовки;
- згідно календарного плану в установлені терміни виконали магістерську роботу, оформили її та успішно пройшли попередній захист роботи на кафедрі хореографії та музично-інструментального виконавства.

Для допуску до захисту кваліфікаційної роботи магістра обов'язковою умовою є наявність публікацій студента-випускника у наукових виданнях, апробація результатів роботи на конференціях різного рівня. Позитивна оцінка екзаменаційною комісією прилюдного захисту кваліфікаційної роботи

студентом є підставою для присвоєння йому академічної та професійної кваліфікації спеціальності 024 Хореографія – Магістр хореографії. Хореограф-постановник.

2. Порядок визначення і затвердження тематики кваліфікаційних робіт

Тематика магістерських робіт визначається кафедрою хореографії та музично-інструментального виконавства (ХМІВ) та відповідає програмним результатам навчання, зафіксованим в освітній програмі відповідного рівня вищої освіти та спеціальності 024 Хореографія. Тематика кваліфікаційних робіт оновлюються кожного навчального року. Студент має право запропонувати свою тему з обґрунтуванням доцільності її розробки. У таких випадках перевагу надають темам, які безпосередньо пов'язані з місцем майбутньої професійної діяльності випускника.

Кафедра ХМІВ готує подання вченій раді ННІКіМ у вигляді витягу із протоколу засідання кафедри щодо затвердження тематики кваліфікаційних магістерських робіт студентів. Тематика кваліфікаційних робіт ухвалюється рішенням вчених рад. На підставі цього рішення директор інституту формує проект наказу про затвердження тематики кваліфікаційних магістерських робіт.

Затвердження тематики кваліфікаційних робіт здійснюється наказом ректора не пізніше жовтня місяця.

Після затвердження теми кафедра ХМІВ науковий керівник разом зі студентом розробляє і надає студенту один екземпляр затвердженого завдання на кваліфікаційну магістерську роботу (додаток А).

Завдання на кваліфікаційну магістерську роботу є підставою для її виконання студентом.

Зміни або уточнення у формулюванні затвердженої теми можуть бути внесені лише за об'єктивних причин, за згодою чи з ініціативи наукового керівника за наведеною вище процедурою (з обґрунтуванням змін) не пізніше дати оприлюднення наказу ректора про допуск роботи до захисту.

Основними критеріями для формування тематики кваліфікаційного дослідження кафедри ХМІВ мають бути:

- актуальність, елементи новизни і перспективність обраної теми;
- стан дослідженої проблеми;
- наявність доступної для студента і достатньої для розкриття теми матеріально-технічного оснащення бази;
- можливість виконання теми в доступних умовах;
- зв'язок теми з конкретними науковими планами та довгостроковими програмами (колективними чи індивідуальними темами) кафедри;
- можливість отримання від впровадження результатів дослідження науково-освітнього чи іншого ефекту [13].

Назва теми кваліфікаційної магістерської роботи повинна бути короткою, окреслювати межі проведення дослідження, відображати мету і відповідати змісту роботи.

3. Науковий керівник, консультант

Науковими керівниками кваліфікаційних магістерських робіт мають бути висококваліфіковані фахівці кафедри, що мають наукові ступені та/або вчені звання.

Науковий керівник роботи:

- допомагає студенту обрати найбільш перспективний і актуальний напрям кваліфікаційного дослідження;
- знайомить студента з вимогами щодо підготовки та захисту кваліфікаційної роботи;
- надає допомогу щодо розробки календарного плану-графіку на весь період виконання дослідження (від вибору теми до захисту роботи);
- рекомендує студенту необхідну наукову літературу та джерела з теми роботи;
- регулярно надає змістовні консультації;

- відслідковує хід написання роботи, контролює своєчасне подання роботи до захисту;

- надає допомогу у підготовці студента до захисту;

- допомагає у складанні складає висновків.

Науковий керівник має право:

- запропонувати кафедрі кандидатуру рецензента для рецензії кваліфікаційної магістерської роботи студента спеціаліста з проблематики дослідження;

- ознайомитись з рецензією на кваліфікаційну магістерську роботу студента до її захисту;

- брати участь у відкритому засіданні екзаменаційної комісії, де відбувається захист.

У межах навчального року допускається керівництво одночасно не більше, ніж п'ятьма магістерськими дослідженнями.

4. Права і обов'язки студента

Студент має право:

- обирати тему кваліфікаційного дослідження із переліку тем кафедри чи пропонувати свою, якщо пропонована тема відповідає критеріям, які ставляться до магістерської роботи (з урахуванням сфери наукових інтересів керівника);

- ставити питання перед кафедрою про зміну теми та /або наукового керівника, якщо для цього є поважні причини;

- ознайомитися з рецензією та висновками наукового керівника на виконану ним кваліфікаційну роботу.

Студент зобов'язаний:

- чітко дотримуватися календарного плану виконання кваліфікаційної роботи;

- виконати й оформити роботу відповідно до встановлених вимог;

- дотримуватися законодавства України про збереження авторського права.

5. Організаційні етапи виконання кваліфікаційної роботи

Після затвердження теми кваліфікаційної магістерської роботи та ознайомлення з її завданнями студент разом із науковим керівником розробляє календарний план виконання кваліфікаційної роботи із зазначенням усіх етапів та офіційних термінів виконання. Цей план відображається у завданні на магістерську роботу (додаток А) і підписується студентом, науковим керівником та затверджується на засіданні кафедри ХМІВ. Завдання на кваліфікаційну роботу складається у двох примірниках, один з яких одержує студент, другий зберігається на кафедрі. Зміна календарного плану виконання кваліфікаційної роботи допускається тільки за згодою чи з ініціативи наукового керівника та затверджується кафедрою.

Організація процесу виконання кваліфікаційної магістерської роботи складається з таких етапів:

підготовчого, який починається з вибору студентом теми й отримання індивідуального завдання від керівника роботи щодо питань, які необхідно вирішити: ознайомлення зі станом проблеми, збирання фактичних матеріалів, проведення необхідного огляду та аналізу схожих розробок та їх застосувань у галузі 02 Культура і мистецтво.

основного, який реалізується відповідно до вимог щодо організації наукового дослідження і передбачає на основі вивчення досвіду роботи збирання фактичного матеріалу, обробка фактичного матеріалу, викладення тексту роботи згідно з її структурою, формулювання висновків та рекомендацій, підготовка публікацій з тематики дослідження;

підсумково-оформлювального, який завершується поданням оформленої роботи до попереднього заслуховування на засіданні кафедри. На цьому етапі робота має бути повністю виконана та перевірена керівником;

заключного, який містить висновки керівника про виконання кваліфікаційного дослідження, рецензії на роботу від спеціаліста відповідного профілю (за яким виконувалася робота), проведення попереднього захисту на кафедрі, одержання рішення кафедри ХМІВ про допуск до захисту, подання роботи до екзаменаційної комісії.

Допуск до захисту магістерської роботи надається кафедрі після попереднього заслуховування та обговорення її результатів, але не пізніше трьох тижнів до початку роботи екзаменаційної комісії (початку підсумкової атестації випускників).

6. Контроль за виконанням кваліфікаційної роботи

Безпосередній контроль за виконанням кваліфікаційної магістерської роботи відповідно до календарного плану здійснює науковий керівник. Інформація наукових керівників про хід виконання студентами робіт заслуховується на засіданнях кафедри не рідше одного разу на семестр.

Кафедра має право на підставі попереднього заслуховування та обговорення результатів дослідження (попереднього захисту), або письмової заяви наукового керівника про невиконання студентом календарного плану не допустити роботу до захисту.

7. Запобігання випадків академічної недоброчесності

З метою виявлення і запобігання (недопущення) випадків академічної недоброчесності та необґрунтовано великої кількості текстових запозичень магістерських роботах студентів у відповідності до діючого законодавства України сформовано процедуру розгляду та фіксування фактів плагіату, а також формалізації можливих наслідків його вчинення у межах Університету.

Нормативно-правовою базою є: Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 року; Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-12 від 05.12.2012 року; Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 року; Статут СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Під плагіатом розуміється використання в кваліфікаційній магістерській роботі чужого тексту, опублікованого на паперовому або електронному носії, без посилання на джерело або при наявності посилань, у яких обсяг і характер запозичень ставлять під сумнів самостійність виконання роботи в цілому або будь-якого з її розділів. Різновидами плагіату визнаються такі: дослівний виклад запозиченого тексту; виклад запозиченого тексту із заміною слів і виразів без зміни змісту.

Основні цілі запровадження комп'ютерної перевірки кваліфікаційної роботи на унікальність (автентичність):

- підвищення якості та ефективності навчального процесу;
- забезпечення належного наукового рівня кваліфікаційних робіт, що виконуються студентами в Університеті;
- дотримання прав інтелектуальної власності фізичних та юридичних осіб при роботі з оприлюдненими (опублікованими) джерелами інформації; удосконалення дослідницької компетентності студентів, зокрема, навичок коректної роботи із джерелами наукової інформації та формування сумлінного ставлення до інтелектуальних надбань;
- роз'яснення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування при виконанні кваліфікаційних робіт, дотримання вимог наукової етики;
- стимулювання самостійності та індивідуальності при виконанні науково-дослідних робіт.

З метою контролю самостійного виконання кваліфікаційних робіт використовується комп'ютерна програма, що рекомендована до використання Міністерством освіти і науки України або науково-методичною радою Університету, і яка дозволяє виявити ступінь запозичень в роботі.

Безпосередньо за визначення ступеня автентичності роботи відповідає завідувач кафедри ХМІВ.

Порядок перевірки кваліфікаційної роботи на унікальність є таким:

1) кваліфікаційна робота подається студентом на кафедру для перевірки на плагіат у форматах *.doc, *.docx, *.rtf не пізніше, ніж за тиждень до її попереднього розгляду (попереднього захисту) і надання допуску до захисту на засіданні екзаменаційної комісії;

2) при поданні на кафедру кваліфікаційної магістерської роботи студент заповнює заяву за прийнятою формою (додаток Б), в якій засвідчує ознайомлення з нормативною базою перевірки поданої ним роботи на плагіат, відсутність запозичень з друкованих та електронних джерел, що не підкріплені відповідними посиланнями, і інформованість про можливі санкції у разі виявлення плагіату;

3) підписана за формою заява залишається на кафедрі;

4) завідувач кафедри призначає відповідальну за перевірку кваліфікаційної магістерської роботи особу з числа провідних фахівців кафедри, яка протягом трьох днів після написання заяви студента здійснює перевірку електронного варіанту роботи на плагіат. Результати перевірки заносяться в протокол;

5) за результатом перевірки завідувач кафедри приймає рішення про допуск роботи до попереднього слухання (попереднього захисту) або про її доопрацювання у визначений термін та повторну перевірку на унікальність (автентичність). Рішення повідомляється студенту завідувачем кафедри в день його прийняття. Студент несе відповідальність за надання електронної версії своєї кваліфікаційної роботи у терміни, встановлені чинним Положенням. Завідувач кафедри несе відповідальність за перевірку на унікальність кваліфікаційної магістерської роботи у встановлені терміни, прийняття об'єктивного рішення про допуск роботи до попереднього захисту чи про доопрацювання роботи і повторну перевірку на академічну доброчесність. Завідувач кафедри у випадку незгоди студента з прийнятим рішенням за результатами перевірки на унікальність призначає комісію з членів кафедри (завідувач кафедри і дві особи з числа провідних науково-педагогічних

працівників кафедри). Остаточне рішення щодо результатів визначення ступеня унікальності кваліфікаційної магістерської роботи приймається на засіданні кафедри з урахуванням висновків комісії. Студенту повинна бути надана можливість довести самостійність виконання ним кваліфікаційної магістерської роботи.

Студент допускається до захисту кваліфікаційної роботи при наявності в ній не більше 49% запозиченого тексту. Встановлена норма може бути обґрунтовано змінена рішенням кафедри з урахуванням особливостей підготовки конкретної кваліфікаційної магістерської роботи.

РОЗДІЛ II

СТРУКТУРА ТА МЕТОДИКА НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційне дослідження оформлюється у вигляді наукової роботи, написаної державною мовою. Зміст кваліфікаційного дослідження повинен відповідати стандартам вищої освіти. Робота має бути актуальною, результати одержані із використанням новітніх методів теоретичного дослідження і спрямовані на створення нових технологій (зокрема, освітніх технологій), методик тощо. Робота повинна розкривати самостійне дослідження автора, містити елементи наукової новизни та відображати практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та можливість впровадження в сферу практичної діяльності.

Рекомендуються такі обсяги кваліфікаційної роботи:

- 70 сторінок (без урахування додатків).
- Зазначені обсяги кваліфікаційних робіт можуть варіювати в межах $\pm 10\%$.

У **структурі** магістерської роботи можна виділити наступні розділи

- Титульний лист;
- Зміст;
- Перелік умовних скорочень;
- Вступ;
- Розділ 1 (огляд науково-методичної літератури: поняттєво-термінологічний апарат дослідження; історіографія проблеми);
- Розділ 2 (виклад основних результатів дослідження та їх обговорення: історичний розвиток досліджуваного феномену; теоретичне висвітлення проблеми дослідження);
- Розділ 3 (виклад основних результатів дослідження та їх обговорення: практичне значення результатів дослідження);

методичні рекомендації щодо вдосконалення; опис хореографічної композиції, балету тощо) (в залежності від теми кваліфікаційної роботи Розділ 3 може бути продовженням історико-теоретичного дослідження, тобто Розділу 2).

- Висновки;
- Список використаних джерел;
- Додатки.

Титульна сторінка:

Титульна сторінка роботи містить:

- найменування наукової організації (ВНЗ) де виконана робота;
- найменування кафедри, де виконана робота;
- прізвище, ім'я, по батькові студента;
- повна назва теми магістерської роботи;
- шифр та напрям підготовки;
- різновид роботи (магістерська робота);
- прізвище, ініціали, вчене звання та науковий ступінь наукового керівника;
- рік виконання роботи.

Приклад зразка оформлення титульної сторінки (Додаток В).

ЗМІСТ

Зміст подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків (додаток Г).

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ.

Такий перелік наводиться, якщо в роботі вжита специфічна термінологія, маловідомі скорочення, нові символи тощо. Перелік друкується двома колонками, у яких ліворуч за абеткою наводять скорочення, праворуч – їх

детальну розшифровку. Якщо спеціальні терміни, символи, повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

подається приклад оформлень умовних скорочень (Додаток Д).

ВСТУП

Обсяг вступу не повинен перевищувати 2–3 сторінки. У вступі розкривається сутність наукової проблеми та її значущість, стан розробки й обґрунтування необхідності проведення дослідження та подається загальна характеристика роботи у нижче наведеній послідовності.

Вступ містить:

- актуальність (1 – 1,5 стор.);
- мета дослідження (1 речення);
- завдання дослідження (не менше трьох завдань);
- об'єкт дослідження (1 речення);
- предмет дослідження (1 речення);
- перелік методів дослідження, використаних у роботі (1 речення);
- наукова новизна (як правило підтверджуючі дані) (1 абзац);
- практичне значення одержаних результатів (якщо воно існує у роботі) (1 абзац);
- апробація результатів (1 абзац).

Приблизний вступ до магістерської роботи наведено у Додатку Е.

А) *Актуальність теми.* Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими вже підходами до розв'язання проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку галузі Культура і мистецтво. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним.

Б) *Мета і завдання дослідження.* Формулюється мета роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти автор роботи у процесі власного дослідження.

Для формулювання мети роботи слід використовувати наступні словосполучення:

- розробити...;
- виявити, обґрунтувати ...;
- обґрунтувати зміст, форми, методи, засоби...;
- визначити...;
- удосконалити...;
- висвітлити...;
- з'ясувати ...

Завдання дослідження можуть передбачати такі елементи:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять у загальну проблему дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вирішення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- всебічне вивчення практики вирішення певної проблеми, виявлення її типового стану, вад і труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду (таке вивчення дозволяє уточнити, перевірити ті дані, які опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження);
- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення певної проблеми;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи відповідних установ (організацій).

Завдання дослідження підпорядковуються основній меті і спрямовані на послідовне її досягнення.

У додатку Е наводимо приклад визначення мети та завдань наукового дослідження за темою: «Хореографічна освіта в системі спеціалізованих навчальних закладів».

Об'єкт дослідження – це процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і становить частину від цілого (тобто об'єкта). Об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка й стане предметом дослідження. Саме на предмет спрямована увага автора, оскільки він має визначати назву роботи.

Методи дослідження. У даному пункті подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба невідривно від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Методи дослідження виступають інструментарієм здобуття фактичного матеріалу для вирішення поставлених у магістерській роботі завдань.

Найбільш поширеними методами, які використовуються у процесі досліджень з хореографічного мистецтва виступають:

загальнонаукові:

Аналіз – метод наукового дослідження шляхом розкладання предмета на складові, тоді як синтез – це поєднання отриманих під час аналізу частин у ціле. Методи аналізу та синтезу в науковій творчості органічно пов'язані між собою і можуть набувати різних форм залежно від властивостей досліджуваного об'єкта, мети дослідження, ступеня пізнання об'єкта, глибини проникнення в його сутність.

Системний аналіз – вивчення об'єкта дослідження як сукупності елементів, що утворюють систему. У наукових дослідженнях він передбачає оцінку поведінки об'єкта як системи з усіма факторами, які впливають на його функціонування [4].

Індукція – метод дослідження, за допомогою якого судження ведуться від фактів до конкретних висновків.

Дедукція – метод дослідження, який дає можливість за допомогою аналізу загальних положень і фактів перейти до часткових і поодиноких висновків.

конкретнонаукові:

Порівняння – один із найпоширеніших методів пізнання. Це процес встановлення подібності або відмінності предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Історичний метод – дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей.

Біографічний метод – передбачає дослідження подій на основі свідчень очевидців. Його використання можливе за умови, що зібрана інформація буде достатньою й панорамною.

Класифікація. Для з'ясування зв'язків і закономірностей розвитку досліджуваних об'єктів використовується класифікація, основним чинником якої є групування, що дає змогу поділити цілісну сукупність об'єктів або даних на однорідні групи так, щоб розходження всередині групи були менші, ніж між групами. При групуванні важливо забезпечити однорідність і порівнюваність ознак, за якими здійснюється розподіл.

Спостереження – це пряма реєстрація подій очевидцем. Спостерігач або самостійно спостерігає події, що відбуваються, або користується даними спостережень інших осіб (чи приладів).

Історичний і логічний методи наукового пізнання використовуються тільки там, де так чи інакше предметом дослідження стає історія об'єкта.

Логічний метод дослідження тісно пов'язаний з історичним, і він визначається як метод відтворення, реконструювання в мисленні, свідомості складного об'єкта, що розвивається (або, що розвивалося) у формі історичної теорії. Для цього можуть використовуватися найрізноманітніші пізнавальні операції й методи. На відміну від історичного методу, при логічному дослідженні об'єкта дослідник відволікається, абстрагується від всіх

історичних випадків, окремих фактів, зигзагів, і з історії виокремлюється саме головне, визначальне, істотне [9; 15].

Елементи наукової новизни одержаних результатів. Подається коротка інформація про нові наукові положення, запропоновані автором особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше визначено, удосконалено, дістало подальший розвиток, створено нову концепцію, що узагальнює і розвиває, розроблену нову систему, з використанням відомого принципу).

Практичне значення одержаних результатів. Потрібно подати відомості про використання результатів роботи або рекомендації щодо їх використання із зазначенням певної галузі, теоретичного або практичного навчального курсу; висвітлити практичне застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання. Стисло повідомляється про впровадження результатів дослідження, назвавши організації, у яких здійснена реалізація, форми реалізації. Зазвичай впровадження оформлюється актом, підписаним представниками організацій, які використовують впроваджені матеріали.

Необхідно дати короткі відомості щодо впровадження результатів досліджень із зазначенням назв організацій, у яких воно проведене, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Наводимо приклад визначення практичного значення одержаних результатів за темою: «Хореографічна освіта в системі спеціалізованих навчальних закладів».

Апробація результатів та публікації. Якщо автор брав участь у наукових конференціях, семінарах, засіданнях наукового гуртка із оголошенням результатів своєї роботи та має цьому підтвердження (опубліковані тези, статті або програма конференції за темою роботи, у якій студент брав участь), слід зазначити загальну кількість конференцій / семінарів, їх назву, рік та місце проведення, а також вказати кількість публікацій із цієї теми. Приблизний вступ представлено у Додатку Ж.

Основна частина. Складається з розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів. Структура основної частини роботи повинна розкривати реалізацію завдань кваліфікаційної роботи. У розділах основної частини подають: аналітичний огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень, викладення загальної методології та основних напрямів досліджень, методу досліджень, проведені теоретичні дослідження, аналіз і узагальнення їх результатів.

У змісті **першого розділу**, як правило, висвітлюються теоретичні основи з теми кваліфікаційної роботи, написані з використанням літературних першоджерел. Велике значення має правильні трактування понять теми, їх точність і науковість. Використані терміни мають бути загальнозживаними чи подаватися з посиланням на їх автора. Як правило, в першому розділі проводиться огляд історіографії проблеми дослідження (опрацьовуються статті, монографії, дисертації і т.д. науковців, які пов'язані з темою дослідження).

У **другому розділі** магістранти описують історичний розвиток досліджуваного феномену, розглядають генезу розвитку того чи іншого напрямку в хореографічному мистецтві (наприклад, становлення та розвиток танцю модерн), висвітлюють персоналії, нормативно-правові, структурно-змістові та організаційні особливості.

Розділі III є продовження Розділу 2. Залежно від теми дослідження кваліфікаційна робота зі спеціальності 024 Хореографія може мати 2 розділи але обов'язкові відповідати вимогам кваліфікаційних робіт (загальний обсяг роботи, тематика роботи, зміст, структура тощо). Якщо кваліфікаційна робота має 3 розділи, останній як правило розкриває практичні питання. Магістранти описують хореографічну композицію, балетну виставу, надають методичні рекомендації щодо викладання хореографії чи використання тієї чи іншої техніки танцю, розробляють заняття і т.д. Якщо тема кваліфікаційної роботи має історичний характер, Розділ 3 може мати історико-теоретичний зміст.

Кожний розділ починають з нової сторінки. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі результатів.

Збір фактичного матеріалу – один з найбільш відповідальних етапів підготовки магістерської роботи. Від того, наскільки правильно і повно зібраний фактичний матеріал, багато в чому залежить своєчасне і якісне написання роботи. Тому, перш ніж приступити до збору матеріалу, магістрантові спільно з науковим керівником необхідно ретельно продумати, який саме фактичний матеріал необхідний для магістерської роботи й скласти, якщо можливо, спеціальний план його збору в період проведення наукового дослідження та виробничої (хореографічної) практики за фахом [11].

При цьому необхідно звернути увагу на:

- програмні та нормативні документи;
- концепції хореографічного мистецтва та освіти;
- аналіз існуючого стану розробленої проблеми;
- аналіз планів-конспектів занять, протоколів фестивалів і конкурсів

тощо. Магістрант повинен узагальнити матеріал, зібраний за період проходження виробничої (хореографічної) практики за фахом, визначити його достовірність і достатність для підготовки магістерської роботи.

Після того, як вивчена й систематизована обрана за темою література, а також зібраний і оброблений фактичний матеріал, можливі деякі зміни в первинному варіанті плану магістерської роботи.

Зазначаємо, що магістранту необхідно детально розглянути й узагальнити результати дослідження, що має бути відображено у змісті розділів основної частини.

Основні розділи повинні мати бібліографічні посилання на літературу, що дозволяє аналізувати власні дані та порівнювати їх з даними інших джерел інформації.

ВИСНОВКИ

У висновках викладаються найважливіші наукові та практичні результати, одержані в магістерській роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (завдання), її значення для науки та практики. У

висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках, здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів викласти рекомендації щодо їх використання [2; 14]. Висновки повинні відповідати завданням роботи, бути стислими і лаконічними.

Висновки повинні містити чіткий виклад найбільш важливих результатів дослідження з пропозиціями та побажаннями щодо подальшого дослідження певної теми. Висновки подаються як окремі лаконічні положення чи методичні рекомендації. Їх головна мета – підсумки проведеної роботи. Важливо, щоб сформульовані висновки відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, але й хиби та проблеми, також конкретні рекомендації щодо їх усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв та ін.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (найбільш зручний для користування та рекомендований при написанні магістерської роботи), у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, внесені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць (Додаток Ж).

При його укладанні допускається використання одного із можливих способів упорядкування матеріалу у списку: за алфавітом чи за порядком згадування.

Огляд літератури повинен показати обізнаність студента зі спеціальною літературою, його уміння систематизувати джерела, критично їх розглядати, виділяти важливе, оцінювати роботу інших дослідників, визначати головне в сучасному стані вивчення теми.

Матеріали такого огляду слід систематизувати в певній логічній послідовності. Оскільки магістерська робота зазвичай присвячується достатньо вузькій темі, то огляд робіт попередників слід робити тільки за питаннями вибраної теми, а не зі всієї проблеми в цілому. В огляді літератури не потрібно викладати все, що стало відоме магістрантові з прочитаного й має лише непряме відношення до його роботи. Але всі скільки-небудь цінні публікації, що безпосередньо стосуються теми магістерської роботи, повинні бути названі й критично оцінені.

При викладі в магістерській роботі спірних питань теми необхідно приводити думки різних авторів. Якщо в роботі критично розглядається точка зору якого-небудь автора, при викладі його думки слід приводити цитати, тільки за цієї умови критика може бути об'єктивною.

Обов'язковим, за наявності різних підходів до вирішення проблеми дослідження є порівняння рекомендацій, що містяться в інструктивних матеріалах і роботах різних авторів. Тільки після цього слід обґрунтовувати свою думку із спірного питання або погоджуватися з однією з вже наявних точок зору, висуваючи у будь-якому випадку відповідні аргументи [7; 16].

Підбір літератури слід починати відразу ж після вибору теми випускної кваліфікаційної роботи, або відразу після вступу до магістратури.

При підборі літератури слід звертатися до наочно-тематичних каталогів і бібліографічних довідників бібліотеки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, а також використовувати систему Internet джерел.

Вивчення літератури за обраною темою потрібно починати із загальних робіт, щоб отримати уявлення про основні питання, до яких належить обрана

тема, а потім вже вести пошук нового матеріалу. При вивченні літератури бажано дотримуватися наступних рекомендацій:

- починати слід з літератури, яка розкриває теоретичні аспекти питання – авторефератів, дисертацій, монографій і наукових статей, після цього використовувати інструктивні матеріали тільки останніх видань;

- детальне вивчення магістрантом літературних джерел полягає в їх конспектуванні й систематизації, характер конспектів визначається можливістю використання даного матеріалу в роботі – виписки, цитати, короткий виклад змісту літературного джерела або характеристика фактичного матеріалу; систематизацію отриманої інформації слід проводити за основними розділами магістерської роботи, передбаченим планом;

- при вивченні літератури магістрант не повинен прагнути освоїти всю інформацію, у ній розміщену, а зобов'язаний вибрати тільки ту, яка має безпосередній зв'язок з темою роботи; критерієм оцінки прочитаного є можливість його практичного використання в магістерській роботі. Вивчаючи літературні джерела, варто стежити за оформленням виписок, щоб надалі було легко ними користуватися;

- слід враховувати, що частина отриманих даних виявиться зайвою, дуже рідко вони використовуються повністю;

- слід орієнтуватися на останні дані з відповідної проблеми, спиратися на найавторитетніші джерела, точно указувати, звідки узяті матеріали; при відборі фактів з літературних джерел потрібно підходити до них критично [1].

Особливою формою фактичного матеріалу є цитати, які використовуються для того, щоб без спотворень передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору; відштовхуючись від їх змісту, можна створити систему переконливих доказів, необхідних для об'єктивної характеристики питання, що вивчається; цитати можуть використовуватися і для підтвердження окремих положень роботи; у всіх випадках число використаних цитат повинне бути оптимальним, тобто

визначатися потребами розробки теми; цитатами не слід зловживати, їх велика кількість може сприйматися як виявлення слабкості власної позиції автора.

Відомості про джерела, внесені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць.

ДОДАТКИ

Додаток – це частина роботи, яка має зазвичай довідкове значення, але є необхідним для повнішого висвітлення теми. За змістом додатки можуть бути різноманітні: копії справжніх документів, витяги зі звітних матеріалів, окремі положення з інструкцій і правил тощо. Формою вони можуть бути текстом, таблицями, графіками.

Для покращення сприйняття магістерської роботи до додатків за необхідності доцільно вносити допоміжний матеріал:

- конспекти занять;
- репродукції творів;
- таблиці допоміжних текстових чи цифрових даних;
- допоміжні ілюстрації;
- протоколи, акти впровадження;
- лібрето хореографічних творів;
- ноти хореографічних творів.

На кожний додаток повинно бути посилання в тексті основної частини роботи.

РОЗДІЛ ІІІ

ВИМОГИ ТА ПРАВИЛА ДО ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна магістерська робота друкується на аркушах білого паперу формату А4 (210x297 мм). Основний текст роботи друкується з одного боку аркуша через 1,5 комп'ютерних інтервали шрифтом Times New розмір шрифту – 14. Абзацний відступ – 1,25 мм. Текст необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 30 мм, верхній, нижній – 20 мм, правий – 10 мм. Робота подається до захисту в переплетеному вигляді.

Кваліфікаційна робота виконується українською мовою. Для спеціальностей 024 Хореографія. Текст кваліфікаційної роботи повинен бути стислий, точний та логічно послідовний. Текст викладають, дотримуючись норм чинного українського правопису, використовуючи стиль ділового мовлення, необхідний для службових документів. Потрібно користуватися усталеною лексикою, наявною в академічних словниках, дотримуватися прийнятої наукової термінології, умовних символів та скорочень, уникати діалектизмів, нових іншомовних запозичень тощо.

Оформлення розділів (підрозділів)

Текст основної частини поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з кількох речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу.

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки (крім назв підрозділів і пунктів у межах розділу).

Не допускається розташування назв розділів, підрозділів, а також пунктів і підпунктів у нижній частині сторінки, якщо після неї міститься лише один рядок тексту.

Відстань між заголовком структурних частин (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3–4 інтервалам.

НУМЕРАЦІЯ

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку №. Першою сторінкою кваліфікаційної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини кваліфікаційної роботи, як «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не мають порядкового номера.

Інші розділи, підрозділи, пункти, підпункти нумерують арабськими цифрами в межах розділу. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу, відокремленого крапкою. Після номера підрозділу (підпункту) ставлять крапку (наприклад: 1.1.; 1.3.; 1.2.4.). Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номеру повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦЬ, РИСУНКІВ, ГРАФІКІВ ТА ДОДАТКІВ:

Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання у тексті.

Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно зробити певні посилання, дотримуючись вимог чинного законодавства щодо авторських прав.

Креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, які містяться у тексті, повинні відповідати вимогам державних стандартів (за наявності).

Ілюстрації повинні мати назву, яку розташовують безпосередньо під зображенням. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисуночний надпис). Ілюстрації позначаються словом «Рисунок...», яке разом із назвою ілюстрації розташовують після пояснювальних даних. Наприклад, «Рисунок 2. Назва рисунку...» або «Рис. 2. Назва рисунку...».

Ілюстрації потрібно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, другий рисунок третього розділу позначається як «Рисунок 3.2» або «Рис. 3.2».

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «Рис. 1.2».

Таблиці. Цифровий матеріал здебільшого оформлюють у вигляді таблиць. Проте до таблиць доцільно вносити і теоретичні дані. Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання у тексті. Таблиці потрібно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу (за винятком додатків). Номер таблиці складається з номера розділу й порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою. Наприклад, друга таблиця третього розділу позначається як «Таблиця 3.2».

Слово «Таблиця» вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці. Якщо таблиця переходить на наступну сторінку, то над іншими частинами пишуть «Продовження таблиці» із зазначенням номера.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовки таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони становлять одне речення із заголовком. Підзаголовки, які мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки та підзаголовки стовбців зазначають в однині.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю стовбців можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах одної сторінки. Якщо рядки або стовбці таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головну частину, а в другому – перший стовбець.

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад, «...у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад, «див. табл. 1.3».

Якщо у тексті роботи зустрічається таблиця на усю сторінку то вона повинна бути надрукована у додатку.

Порядковий номер рисунку і його назва проставляються під ним.

При використанні в роботі матеріалів, запозичених з літературних джерел, цитуванні різних авторів, необхідно робити відповідні посилання, а в кінці роботи розміщувати список використаної літератури. Не тільки цитати, але й довільний виклад запозичених з літератури принципів положень, включається у дипломну роботу з посиланням на джерело [3;5].

У додатки не можна виносити список використаних джерел, допоміжні покажчики всіх видів, довідкові коментарі і примітки, які є не додатками до основного тексту, а елементами довідково-супровідного апарату роботи, що допомагають користуватися її основним текстом. Додатки оформлюються як продовження випускної магістерської роботи на останніх її сторінках.

Кожен додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок надрукований угорі малими літерами з першої великої асиметрично відносно тексту сторінки. По середині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток__» і велика літера, що означає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки (А, Б, В, та ін.) за винятком (Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь).

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д.

Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки з вказівкою в правому верхньому кутку слова «Додаток» і мати тематичний заголовок. За наявності в роботі більше одного додатка їх треба пронумерувати.

Нумерація сторінок, на яких подаються додатки, повинна бути наскрізною і продовжувати загальну нумерацію сторінок основного тексту.

Кожен додаток зазвичай має самостійне значення і може використовуватися незалежно від основного тексту. Віддзеркалення додатку в змісті роботи зазвичай буває у вигляді самостійної рубрики з повною назвою кожного додатка [6; 10].

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

При написанні кваліфікаційної роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в дослідженні, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися потрібно на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Список використаних джерел та літератури укладають відповідно до Державного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання: загальні положення та правила складання». Документ розміщений на сайті наукової бібліотеки Університету.

Посилання подаються у тексті роботи у квадратних дужках – [12], де перша цифра – номер джерела у списку літератури, а друга – номер сторінки.

Запозичені висловлювання обов'язково беруть у лапки (оформлювати у вигляді цитати) та посилаються на першоджерело. Порушення цих вимог може призвести до кваліфікації дій автора як плагіату та до відсторонення роботи до захисту.

Пряме цитування конкретного джерела не повинно перевищувати одного-двох абзаців. Кількість прямих цитат на одній сторінці роботи не повинна перевищувати 2–3. Не допустимо подавати цитати у висновках.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, які викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

- цитування повинне бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні не допускається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами) потрібно бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

- цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім.

Усі помилки й друкарські неточності повинні бути виправлені. Число виправлень не повинно перевищувати п'яти на сторінку. Виправлення можуть бути зроблені від руки чорнилом чорного кольору.

Сторінки магістерської роботи з малюнками й додатками повинні бути пронумеровані наскрізною нумерацією. Першою сторінкою є титульний лист. Титульний лист оформляються за встановленим зразком (додаток В).

Після титульної сторінки розміщується зміст з вказівкою номерів сторінок.

Магістерська робота повинна бути переплетена [8].

РОЗДІЛ IV

ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Магістерські роботи проходять попереднє слухання на засіданні Кафедри ХМІВ за встановленим графіком, але не пізніше як за 3 тижні до початку підсумкової атестації.

Попереднім захистом кваліфікаційної роботи може вважатися, за рішенням кафедри, виступ та участь студента у наукових конференціях – університетських, міжуніверситетських, всеукраїнських тощо.

На попередній захист студент повинен подати віддрукований та перевірений науковим керівником текст роботи.

Попередній захист проводиться на засіданні кафедри за обов'язкової присутності завідувача кафедри та наукового керівника і передбачає такі процедурні етапи:

- виступ автора кваліфікаційної роботи з повідомленнями про основні положення роботи;
- детальні відповіді студента на усні та письмові запитання членів кафедри щодо змісту та суті роботи;
- виступ наукового керівника (консультанта) про якість виконання роботи, про можливість допуску роботи до захисту перед екзаменаційною комісією. Кафедра робить висновок про готовність роботи до захисту, встановлює терміни опрацювання зауважень та подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на кафедру.

Висновок кафедри є підставою для допуску роботи до захисту перед екзаменаційною комісією. Висновок кафедри відображається у Поданні голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної магістерської роботи (Додаток З).

Рецензування кваліфікаційних магістерських робіт здійснюють висококваліфіковані викладачі чи науковці, які є фахівцями в певній галузі, спеціалісти виробничих, наукових і проектних організацій, що відповідають профілю виконаної кваліфікаційної роботи.

Письмова рецензія подається на кафедру не пізніше, ніж за 15 календарних днів до захисту кваліфікаційної роботи.

Рецензія має бути об'єктивною, відображати як позитивні, так і негативні сторони роботи і містити рекомендовану оцінку за прийнятою шкалою оцінювання знань студентів. Особливу увагу в рецензії потрібно звернути на:

- актуальність теми;
- вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань;
- наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність;
- достовірність результатів, коректність та обґрунтованість висновків;
- якість викладу (науковий стиль, мовна грамотність) та оформлення роботи;
- відповідність роботи існуючим вимогам до робіт такого типу;
- недоліки роботи.

Рецензент також має зазначити дату рецензування роботи, своє прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи і посаду, яку обіймає.

Студент має право заздалегідь ознайомитися із текстом рецензії.

Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

Підготовка роботи до захисту полягає у наступному:

- не пізніше як за місяць до захисту студент подає на відповідну кафедру для реєстрації:
- зброшурований примірник кваліфікаційної роботи, підписаний автором і науковим керівником роботи, а також із висновком завідувача випускової кафедри про результати перевірки на унікальність;

- електронну версію кваліфікаційної роботи;
- заяву про перевірку кваліфікаційної роботи на автентичність.

Не пізніше, ніж за 10 днів до захисту студент подає до директора інституту:

- зброшурований примірник кваліфікаційної магістерської роботи, підписаний автором і науковим керівником роботи;
- висновки кафедри та наукового керівника про виконання роботи та її допуску до захисту (на бланку Подання голові екзаменаційної комісії до захисту кваліфікаційної роботи);
- письмову рецензію на кваліфікаційну роботу;
- висновки кафедри про ступінь автентичності роботи.

Для захисту кваліфікаційних робіт не пізніше, ніж за три дні до засідання екзаменаційної комісії директором інституту надається голові комісії :

- зброшурований примірник кваліфікаційної роботи, підписаний автором і науковим керівником роботи;
- подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи із довідкою про виконання навчального плану та успішності студента;
- висновком випускової кафедри і наукового керівника про виконання кваліфікаційної роботи та її допуску до захисту за підписами директора інституту, завідувача випускової кафедри, наукового керівника дослідження та секретаря деканату;
- письмову рецензію на кваліфікаційну роботу;
- висновки кафедри про ступінь автентичності роботи.

Крім цього, екзаменаційній комісії до захисту кваліфікаційної роботи можуть бути подані:

- друковані статті, тези, програми конференцій за темою роботи, у яких автор брав участь; для захисту магістерських робіт наявність друкованих праць (наукові статті, методичні розробки тощо) є обов'язковою;
- макети;
- зразки матеріалів і виробів;

- документи, які вказують на практичне застосування чи впровадження результатів кваліфікаційної роботи тощо.

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менш ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. На захисті можуть бути присутні і брати участь в обговоренні всі бажаючі, не порушуючи при цьому порядку та процедури захисту.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента;
- запитання до автора;
- озвучення висновків наукового керівника та рецензента;
- відповіді студента на запитання членів екзаменаційної комісії та осіб, присутніх на захисті (з дозволу та в порядку, визначеному головою комісії);
- заключне слово студента;
- прийняття та озвучення рішення екзаменаційної комісії про результати захисту кваліфікаційної роботи.

У своїй доповіді студенту доцільно висвітлити такі важливі питання, як обґрунтування актуальності теми дослідження; мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто; елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях; з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі виконання дослідження, які положення не знайшли підтвердження.

У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника та рецензента. Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10–15 хвилин. Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано підготувати презентацію або виготовити на друкованій основі необхідні таблиці, рисунки тощо. Під час захисту кваліфікаційної роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та

рецензіях, а також у виступах на захисті. Захист кваліфікаційної роботи фіксується в протоколі екзаменаційної комісії.

Оцінка за результатами захисту кваліфікаційної роботи виставляється на закритому засіданні екзаменаційної комісії, після чого публічно оголошується її головою випускнику і всім присутнім на захисті.

Тривалість захисту однієї кваліфікаційної роботи не повинна перевищувати 30 хвилин.

РОЗДІЛ V

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Оцінювання результатів захисту кваліфікаційних робіт здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті 100-бальною накопичувальною системою контролю навчальних досягнень за такими орієнтовними показниками:

Критерій за яким оцінюється робота	Максимальна кількість балів
<p>1. Вагомість отриманих наукових результатів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - точність і коректність формулювань наукових положень та висновків; - наукова новизна та практична значущість; - актуальність обраної теми наукового дослідження; - чіткість постановки мети та завдань магістерської роботи та повнота їх реалізації; - відповідність обраних методів наукового дослідження; - обсяг отриманих результатів та глибина їх інтерпретації; - дотримання наукового стилю викладу інформації. 	0 – 50 балів
<p>2. Якість оформлення магістерської роботи відповідно до встановлених вимог</p>	0 – 10 балів
<p>3. Представлення результатів магістерської роботи на офіційному захисті:</p> <ul style="list-style-type: none"> - якість доповіді; - мультимедійної презентації; - відповіді на запитання. 	0 – 30 балів
<p>4. Оприлюднення результатів магістерської роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - участь у наукових конференціях, конкурсах студентських наукових робіт; - наявність наукової публікації за результатами магістерської роботи (у друкованому чи електронному виданні). 	0 -10 балів
<p>Всього:</p>	100 балів

При визначенні оцінки кваліфікаційної роботи приймається до уваги рівень теоретичної, наукової та практичної підготовки студентів.

Державна екзаменаційна комісія приймає мотивоване рішення по кожному магістранту про присвоєння кваліфікації магістра. У процесі визначення оцінки враховується змістові аспекти та якість захисту роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням, висновків – завданням;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- мова і стиль магістерської роботи;
- загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки магістранта;
- володіння сучасними методами демонстрації результатів дослідження;
- володіння культурою презентації.

Рішення екзаменаційної комісії про оцінку кваліфікаційної роботи приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос голови екзаменаційної комісії є вирішальним.

При визначенні оцінки роботи має бути врахована також думка рецензента.

Повторний захист кваліфікаційних робіт з метою підвищення оцінки не дозволяється.

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи не відповідає вимогам рівня підсумкової атестації, екзаменаційна комісія ухвалює рішення про те, що студент є неатестованим, про що здійснюється відповідний запис у протоколі засідання комісії. У такому випадку екзаменаційна комісія встановлює: може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням чи він повинен опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою навчального закладу. Повторний захист кваліфікаційної роботи дозволяється протягом трьох років після закінчення вищого закладу освіти, але не раніше, як під час наступної підсумкової атестації.

Студент, який отримав незадовільну оцінку за кваліфікаційну роботу, відраховується з вищого навчального закладу. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

ПОРЯДОК ЗБЕРІГАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Оформлені належним чином захищені кваліфікаційні роботи, передаються до фондів наукової бібліотеки Університету, про що складається відповідний акт, який зберігається на випусковій кафедрі хореографії та музично-інструментального виконавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белуха М. Т. Основи наукових досліджень / М.Т. Белуха. – К. : Вища шк., 1997. – 271с.
2. Важинський С. Методика та організація наукових досліджень / С. Важинський, Т. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
3. Грабченко А. Методи наукових досліджень / А. Грабченко, В. Федорович, Я. Гаращенко. – Харків, 2009. – 142 с.
4. Зацерковний В. Методологія наукових досліджень / В. Зацерковний, І. Тішаєв, В. Демидов. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
5. Ковальчук В. В. Основи досліджень: Навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – 4-е вид. перероб. і допов. – К.: Вид. «Професіонал», 2007. – 240с.
6. Колесников О. Основи наукових досліджень / О. Колесников. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 144 с.
7. Колесников О. Основи наукових досліджень / Саух, П. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 64 с.
8. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2006. – 206с.
9. Лянной Ю.О. Курсові, дипломні, магістерські: що про них потрібно знати. Методичні рекомендації до виконання та оформлення науково-дослідних робіт студентів / Ю. О. Лянной, Л. В. Гнаповська, О. І. Огієнко. – Суми: СумДПУ, 2001. – 58 с.
10. Романчуков В. І. Основи наукових досліджень: Навч. посібник / В. І. Романчуков. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 254с.
11. Саух П. Основи методології та організація наукових досліджень / П. Саух. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 114 с.
12. Сергієнко Л. Технологія наукових досліджень / Л. Сергієнко. – К, 2013. – 88 с.

13. Сисоєва С. Методологія науково-педагогічних досліджень / С. Сисоєва, К. Кристопчук. – Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
14. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: Підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2005. – 309с.
15. Чайченко Н. Н. Науково-дослідна робота магістрантів: Навчальний посібник / Укладачі: Н. Н. Чайченко, О. М. Семенов, Л. М. Артюшкіна, О. М. Рудь. – Суми: СОШПО, 2011. – 72с.
16. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В. М. Шейко. – К. : Знання, 2006. – 307с.

ДОДАТКИ*Додаток А*

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С.МАКАРЕНКА

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства

Рівень вищої освіти – магістр

Спеціальність 024 Хореографія
шифр і назва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(повна назва кафедри)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище, вчене звання)
 « _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____
 керівник роботи _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
 затверджені наказом від «__» _____ 20__ року, №__.
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи _____
4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити) _____
5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу (із чітким зазначенням обов'язкових складових) _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки

Науковий керівник _____
підпис ініціали, прізвище, вчене звання

Студент _____
підпис ініціали, прізвище,

ЗАЯВА**ПРО ПЕРЕВІРКУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА АВТЕНТИЧНІСТЬ**

Я, _____, студент _____ групи, виконавець кваліфікаційного дослідження _____ на здобуття ступеня освітнього рівня _____ підтверджую, що в моїй письмовій роботі не міститься елементів плагіату (запозичень чужого тексту, опублікованого раніше на паперовому або електронному носії, без посилання на автора і джерело).

Усі прямі запозичення з друкарських і електронних джерел, а також із захищених раніше кваліфікаційних робіт, кандидатських і докторських дисертацій мають відповідні посилання.

Я ознайомлений(а) з тим, що виявлення плагіату у моїй роботі є підставою для недопуску мене до захисту.

Дата

Підпис

П І П

Приклад оформлення титульного листа

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Кафедра хореографії та музично-інструментального виконавства

Степанченко Наталія Миколаївна

**ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА В СИСТЕМІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Спеціальність: 024 Хореографія

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеню магістр

Науковий керівник

_____ І. О. Ткаченко,

кандидат педагогічних наук,

« ____ » _____ 2020 року

Виконавець

_____ Н. М. Степанченко

« ____ » _____ 2020 року

Суми 2020

Приблизний зміст кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ	8
1.1. Ступінь наукової розробленості проблеми хореографічного навчання школярів.....	8
1.2. Функції хореографічного навчання в спеціалізованих школах.....	20
1.3. Програмний зміст хореографічного навчання школярів в спеціалізованих школах та школах мистецтв	33
Висновки до розділу 1.....	43
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО НАВЧАННЯ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ШКОЛАХ	44
2.1. Організаційно-методичні засади хореографічного навчання в спеціалізованих школах	44
2.2. Специфіка навчання хореографії в Комунальній установі Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №29.....	55
2.3. Шляхи удосконалення навчання хореографії в спеціалізованих школах.....	63
Висновки до розділу 2.....	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	80

Приклад переліку умовних скорочень

ВХО – вища хореографічна освіта;

ВМЦТ – Вищий міжвузівський цент танцю;

ЗВМХО – Заклади вищої музичної та хореографічної освіти;

ВНДПТ – Вищий національний диплом професійного танцівника;

ІСТ – Інститут сучасного танцю;

ННДВ – Німецьке науково-дослідне товариство;

ВШ – вища школа;

ЗВО – заклад вищої освіти.

Перелік умовних скорочень (у разі потреби) оформляється згідно з алфавітом. Якщо в ньому зустрічаються іноземні скорочення, то вони оформляються після українських. Якщо скорочення вимірюються в певних одиницях, то їх необхідно вказувати.

Приблизний вступ кваліфікаційної роботи

ВСТУП

Актуальність теми. У контексті сучасної гуманістичної парадигми освіти в Україні виникає необхідність докорінного перегляду не лише її змісту, а й самого процесу цілісного розвитку людини. Особливо актуальною ця проблема є на етапі шкільної освіти як першооснови соціокультурного становлення особистості. Базовий компонент шкільної освіти в Україні однією зі змістових ліній життєдіяльності дітей визнає мистецтво, яке спрямоване на формування естетичного ставлення до реального світу і передбачає художньо-практичну та творчу діяльність. Ефективним засобом засвоєння спадщини гуманітарної культури є хореографія, основу якої складає танцювальна діяльність.

Зміни, що відбуваються в соціально-економічній, політичній та культурній сферах України, актуалізують проблему всебічного гармонійного розвитку дитини. У її вирішенні суттєве місце належить питанням, пов'язаним із залученням підростаючого покоління до естетичного досвіду людства, освоєння й використання естетичних цінностей, активної художньо-творчої діяльності. Саме тому важливого значення набуває процес естетичного виховання дітей засобами хореографії.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, у Державній комплексній програмі естетичного виховання зазначається, що саме в системі освіти цілеспрямовано, послідовно й ефективно здійснюється естетичне виховання дитини, яка здатна сприймати, розуміти та використовувати художньо-естетичні цінності в житті та мистецтві. Тож сучасна система спеціалізованих шкіл I-III ст. спрямовує свої зусилля на те,

щоб забезпечити належним чином процес естетичного виховання учнівської молоді, створити педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня їхньої естетичної вихованості. Вирішення цих завдань можливе за умов залучення дітей з перших класів до хореографічної діяльності у цих школах, у процесі якої відбувається емоційно-почуттєвий, культурно-творчий розвиток особистості.

Серед предметів художньо-естетичного циклу, у процесі вивчення яких здійснюється естетично-творчий розвиток учнів, одне з головних місць належить хореографії. Хореографічне мистецтво здатне задовольнити прагнення особистості до естетичного зростання, поєднати її внутрішній і зовнішній світ, активізувати творчу уяву та емоційні реакції дитини. Хореографія, що спирається на музично організовані, умовні, образно-виразні рухи людського тіла, сприяє формуванню емоційної сфери особистості, втіленню в танцювальних рухах особливостей її характеру, формуванню в неї духовних цінностей.

Уроки з хореографії мають стати своєрідним посередником між суспільно значущими культурними цінностями, з одного боку, й індивідуальними цінностями людини, з іншого. На актуальності естетичного виховання молодших школярів шкіл мистецтв засобами танцювального мистецтва наголошували М. Боголюбська [10, 37], В. Верховинець [21, 62], О. Конорова [44, 18], Б. Мануйлів [65, 83] та ін. Важливість розвитку внутрішнього світу учнів засобами танцю доводиться в працях Г. Ільїної [40, 59], С. Рудневої [80, 13], Є. Фіша [97, 41] та ін.

На сьогодні естетичне виховання дітей засобами хореографії здійснюється в закладах позашкільної та шкільної освіти. У спеціалізованих школах I-III ст., організація хореографічного навчання чітко сформована і систематизована та зорієнтована на культурологічне, естетичне навчання і виховання. Заняття хореографією в них здійснюються за провідними

методиками вітчизняних і зарубіжних вчених (Т. Баришнікової [5], А. Ваганової [7], К. Василенка [8], А. Гуменюка [10] та ін.), розрахованими на дітей, які мають спеціальні хореографічні та художні здібності.

Отже, актуальність означеної проблеми зумовили вибір теми нашого дослідження: **«Хореографічна освіта в системі спеціалізованих навчальних закладів»**.

Мета дослідження: з'ясувати теоретичні та методичні основи удосконалення хореографічного навчання школярів в спеціалізованих школах.

Завдання дослідження:

- з'ясувати ступінь наукової розробленості проблеми хореографічного навчання школярів,
- виявити функції хореографічного навчання в спеціалізованих школах,
- порівняти програмний зміст навчання хореографії школярів в спеціалізованих школах,
- висвітлити організаційно-методичні засади хореографічного навчання в спеціалізованих школах,
- охарактеризувати специфіку навчання хореографії в спеціалізованій школі;
- запропонувати шляхи удосконалення навчання хореографії в спеціалізованих школах.
- **Об'єкт дослідження:** хореографічне навчання школярів.
- **Предмет дослідження:** шляхи удосконалення хореографічного навчання в спеціалізованих школах.

Дослідження здійснювалося на основі **комплексу методів:**

- загальнонаукових (порівняння, аналіз, синтез, систематизація та узагальнення), які дозволили систематизувати наукові джерела;
- конкретно-наукових;

- порівняльно–зіставного, для порівняння програм хореографічного навчання;
- структурно-функціонального, для з'ясування функцій хореографічного навчання.
- емпіричного (бесіда, спостереження), за допомогою яких дізналися про історію школи;

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* у вітчизняній педагогічній науці: запропоновано шляхи удосконалення хореографічного навчання в спеціалізованих школах; конкретизовано та уточнено функції (творчий розвиток особистості, залучення дітей до танцювального мистецтва, формування культури здоров'я, тренування найтонших рухових навичок, формування пластичної культури, музично-ритмічний розвиток); запропоновано розроблення нових програм, зокрема дихання.

Практичне значення дослідження. Матеріали роботи можуть бути використані при розробленні програм та проведенні уроків хореографії в спеціалізованих школах та позашкільних навчальних закладах, при підготовці майбутніх вчителів хореографічного мистецтва, а також під час написання наукових, навчально-педагогічних та методичних праць з означеної тематики тощо.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження доповідалися на Міжнародній практичній конференції «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (16 лютого 2019 р. м. Одеса); на II Всеукраїнській студентській конференції «Мистецька освіта у контексті євро інтеграційних процесів» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (02 квітня 2020 р. м. Умань) та на засіданнях кафедри мистецької педагогіки та хореографії Сум ДПУ імені А.С.Макаренка (15 квітня 2020 р.).

Публікації. Результати дослідження відображено в статті: Степанченко Н. Функції хореографічного навчання в спеціалізованих школах мистецтв / Н. Степанченко // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти.

матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Умань, 16-17 травня 2019 р.) / ред. кол. : О. В. Дудник, Л. М. Андрощук. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2019.

Загальні відомості і обсяг роботи. Структура роботи зумовлена логікою дослідження, що впливає з її загальної мети і системи основних завдань. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 90 сторінок, із них 70 сторінок основного тексту і містить 80 найменувань використаних джерел.

Вимоги до оформлення списку використаних літературних джерел

Книги одного, двох або трьох авторів	1. Бауш П. З пекла афектів до постмодерного раю / П. Бауш. – М. : ГІТІС, 2007. – 69 с. 2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець, І. Гуменюк. – К. : Мистецтво, 1991. – 480 с. 3. Кляйн Г. Перформанс і хореографія / Г. Кляйн, К. Йосс, Х. Біонді. – Гамбург, 2009. – 89 с.
Книги чотирьох авторів	1. Український народний танець / А. І. Гуменюк, В. М. Верховинець, Н. О. Горбатова, Є. В. Зайцев: ред. В. О. Зінченко. – К. : Наукова Думка, 1969. – 608 с.
Книги п'яти чи більше авторів	1. Сучасні міжнародні відносини та зовнішня політика України / В. В. Александров, В. Ф. Возний, Б. П. Камовников [та ін.]. – Абрис, 1992. – 158 с.
Книги під назвою (без автора)	1. Хореографічне мистецтво ХХІ століття / відп. ред. та упоряд. Н. О. Горбатова. – К.: Мистецтво, 2012. – 145 с.
Багатотомні видання	1. Тлумачний словник української мови / Уклад В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь, 2005. – 1728 с.
Окремі томи багатотомного видання	1. Брик М. Т. Енциклопедія мембран: у 2-х томах. – К.: Києво-Могилянська академія, 2005. – Т. 1. – 700 с.
Щорічники	1. Населення України, 1998 рік: Демографічний щорічник / Держ. ком. статистики України, упр. статистики населення / Л.М. Стельмах (відп. за вип.). – К.: Основа, 1999. – 466 с.
Серійні видання	1. Микола Ільницький : біобібліограф. показ. / уклад. Л. Ільницька. – Л. : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. – 253 с. – (Сер. : Укр. біобібліографія. Нова серія; Чис. 16). 2. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності / уклад. В. Шевчук [та ін.]. – К.: Геопринт, 2000. – 411 с.
Томи (випуски) періодичних видань, що продовжуються / Статті з журналів та періодичних збірників	1. Бакіров В. С. Сучасна вища освіта як предмет соціологічної рефлексії / В. С. Бакіров // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Харків. – 2009. – № 881. – С. 31 – 36. 2. Бойко О. С. Хореографічний образ як естетичний вияв національного характеру / О. С. Бойко // Вісник КНУКіМ: зб. наук. праць. Серія «Мистецтвознавство». – К., 2005. – Вип.12. – С. 18 – 26.
Дисертації	1. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного

	танцю: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / О. О. Таранцева. – К., 2002. – 232 с.
Автореферати дисертацій	1. Сердюк Т. І. Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Т. І. Сердюк. – К., 2009. – 21 с. 2. Ростовська Ю. О. Формування педагогічних переконань майбутніх учителів хореографії у процесі методичної підготовки: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Ю. О. Ростовська. – К., 2005. – 20 с.
Стандарти	1. ГОСТ 7. 53–2001. Издания. Международная стандартная нумерация книг. – Взамен ГОСТ 7.53–86; введ. 2002–07–01. – Минск: Межгос. Совет по стандартизации, метрологии и сертификации; М.: Изд-во стандартов, 2002. – 3 с.
Або за назвою	1. Видання. Поліграфічне виконання: терміни та визначення: затверджено і введено в дію наказом Держстандарту України № 58 від 23 лютого 1995 р. / УНДПП ім. Т. Шевченка; розробники: В. Й. Запоточний, Л. М. Тяллева, Н. Й. Куновська, Л. М. Лопушинська. – К.: Держстандарт України, 1995. – 23 с.
Картографічні видання	1. Українські Карпати [Карти]: Долина: карта для туристів / Головне управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України. – К., 1998. – 1 к. : ілюстр
Електронні ресурси	1. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.osvita.com.ua/ua/universities/406/ .
Статті з книги	1. Сивашко Ю. Формування державної служби в Україні / Ю. Сивашко, О. Мороз // Модерна нація: українець у часі і просторі / упоряд. О. Банах ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, ф-т журналістики. – Л. : Універсум, 2001. – С. 270–271.
Статті з енциклопедії чи словника	1. Абат (Абатиса) // Енциклопедія історії України: у 5-ти т. – Т. 1. / редкол.: В. А. Смолій (голова), Я. Д. Ісаєвич, С. В. Кульчицький [та ін.] ; ред. рада: В. М. Литвин (голова) [та ін.] ; НАН України, Ін-т іст. України. – К. : Наук. думка, 2003. – С. 9–10.
Матеріали конференцій	1. Ткаченко І. О. Значення занять з гімнастики у підготовці фахівців з хореографії / І. О. Ткаченко // Проблеми мистецько-педагогічної освіти: здобутки, реалії та перспективи: I Міжнародна науково-практична конференція: 14 – 14 травня 2019 р. Суми. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – С. 56 – 59.

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А.С.МАКАРЕНКА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється студент _____ до захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю _____

На тему: _____

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Директор ННІКіМ _____ Устименко-Косоріч О. А.
підпис Ініціали, прізвище

Довідка про успішність

___ за період навчання на _____ інституту з 20__ року до 20__ року

повністю виконав навчальний план за спеціальністю з таким розподілом оцінок

за: національною шкалою: відмінно __%, добре __%, задовільно __%

шкалою ECTS: А __%, В __%, С __%, D __%, Е __%.

Секретар ННІКіМ _____
Підпис Ініціали, прізвище

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Студент(ка) _____

Керівник роботи _____
Підпис Ініціали, прізвище

Висновок кафедри _____ про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційну роботу розглянуто на засіданні кафедри « ___ » _____

20__ р., протокол № ___ Студент _____

допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри ХМІВ _____
Підпис Ініціали, прізвище

« ___ » _____ 20__ р.